TURAM ROKU UZ PULSA: PAR AKTUĀLO SABIEDRĪBAI

Pandēmijas radītās pārmaiņas muzejos

Pandēmijas laikā muzeji tāpat kā daudzi citi sektori bija spiesti pārdomāt un pārvērtēt savu politiku, stratēģijas un mērķus. Pandēmija muzejus ieslodzīja *mājsēdē* sākotnēji uz dienām, pēc tam nedēļām un mēnešiem ilgi.

— Kā pandēmijas radītie ierobežojumi ietekmējuši muzeju darbību? — vaicāju Latvijas Muzeju biedrības (LMB) valdes priekšsēdētājai un Madonas muzeja izglītojošā darba nodaļas vadītājai Zanei Grīnvaldei.

— 2020. gads radīja apstākļus, kad jāpārdomā muzeju piedāvājums un komunikācijas veids ar apmeklētājiem, jāpārskata muzeju misija un jāizvērtē, kā veidot krājuma, mārketinga un pētnieciskā darba stratēģijas. Muzeji uz laiku zaudēja apmeklētājus un iespēju gūt finansējumu savu ēku, krājumu uzturēšanai, pat darbinieku atalgojumam un ideju realizēšanai. Laikā, kad muzeji bija slēgti, speciālisti radīja jaunus produktus, meklēja jaunus komunikācijas veidus, attālināti kļūstot vēl pieejamāki. To pierāda LMB „Gada balvas 2021" pieteikumi, jo bez kvalitatīvām ekspozīcijām un izstādēm tika pieteikti muzeju veidoti vides objekti (Limbažu muzeja vēsturiskais kiosks), izstādes pilsētvidē (Latvijas Nacionālais vēstures muzejs (LNVM)), jauna veida izglītojošas programmas (Labsajūtas mēnesis LNMM), sadarbība ar vietējām kopienām, radošajām industrijām, oriģinālas publikācijas.

Pandēmijas laiks devis apjausmu par muzeju auditoriju un piedāvājumu. Muzeji ir sapratuši, ka šāda situācija var atkārtoties, un, gatavojot izstāžu un pasākumu plānus, strādājot pie jaunām izglītojošām programmām, nu paredz plānu A un B. Vienlaikus muzeji ir aptvēruši jaunās iespējas, tehnoloģiju plusus, un ir skaidrs, ka muzeji neiztiks bez digitālās stratēģijas izveides. Šai laikā ir attīstīta un pilnveidota komunikācija virtuālajā vidē, tā kļuva par galveno platformu sarunā ar apmeklētājiem. Madonas muzejā daudz vairāk izmantoti digitālie rīki krājuma pieejamības veicināšanai: krājuma materiālu digitalizācija, videomateriālu veidošana no krājuma materiāliem. Sociālajos tīklos un mājaslapā veidojām fotostāstus no krājuma, virtuālas izstādes, izglītojošus materiālus, kas rosina vēstures iepazīšanu.

Pandēmijas laikā izjutām lielu interesi par krājuma materiāliem, sniedzām atbildes par dzimtu, vietu, notikumu pētījumiem. Tas bija viens no intensīvākajiem muzeju speciālistu darbiem. Muzeji ir atraduši jaunas formas, kā iziet ārpus muzeja telpām, tiek izmantotas muzeju ārtelpas, atrasti veidi, kā veidot izstādes neierastos formātos (pilsētvidē uz baneriem, izstāžu eksponēšana lielveikalu telpās).

Latvijas Muzeju biedrības valdes priekšsēdētāja, Madonas muzeja izglītojošā darba nodaļas vadītāja Zane Grīnvalde.

> **Pandēmijas laiks muzejiem bijis izaicinājumu un iespēju laiks, ko muzejnieki izmantoja atbilstoši savām finansiālajām iespējām, darbinieku kapacitātei, zināšanām, krājuma vērtību bagātībām.**

Pandēmija veicināja ciešāku sadarbību ar izglītības iestādēm, jo muzeji ir viena no piemērotākajām kultūrvietām, ar ko skolotāji var sadarboties attālinātā mācību darba ietvaros, stāstot par mākslas, kultūras un vēstures tēmām. Pandēmijas laiks sakrita ar LMB projekta realizāciju, jo *muzeji.lv* vietnē, sadarbojoties ar projekta „Latvijas skolas soma" (LSS) komandu, tika izveidots mūsdienīgs, viegli pārskatāms „Latvijas skolas somas" meklēšanas rīks. Arī Madonas muzejs veica izglītojošo nodarbību norisi attālinātā formātā un sekmīgi atjaunoja programmu piedāvājumu.

Ņemot vērā pozitīviem pandēmijas laika ieguvumiem ir LMB iniciatīva, aicinot muzeju speciālistus iedziļināties ilgtspējīgas attīstības jautājumos. Madonas muzejs te dalījās ar labās prakses piemēriem, mēs lepojamies ar izglītojošo nodarbību ciklu „Kas ir pilsētbūvniecība?" un etnogrāfijas un sadzīves priekšmetu atklāto krātuvi Sarkaņos.

Gatavojoties Madonas pilsētas 95 gadu jubilejai, izveidojām izstādes pilsētvidē, stāstus sociālajos tīklos, līdzdarbojamies grāmatas „Mana Madona" sagatavošanā. Ir izdota krāsojamā un izziņas grāmatiņa bērniem „Izzini un iepazīsti Madonu", piedalījāmies LTV 1 raidījuma „Ielas garumā" veidošanā. Pētniecības darba rezultātā izveidojām nozīmīgas izstādes „Madonas slimnīcai 90" (muzejā) un „Septiņas ielas laiku lokos" (pilsētvidē).

Viens no nozīmīgākajiem pandēmijas laika darbiem ir 2018. gadā iesāktā Madonas novada vēstures ekspozīcijas veidošana. 2020. gada otrajā pusē Madonas muzeja pārziņā nonāca topošais kultūrizglītības centrs „Haralda Medņa Dziesmusvētku skola", muzeja speciālisti palīdzēja centra iekārtošanā, krājuma priekšmetu restaurācijā, projektu sagatavošanā.

— Kāda ir muzeja kolekciju pieejamība? Vai veiktas kādas neplānotas, bet krīzes situācijas ierosinātas iniciatīvas?

— Pandēmijas laikā pastiprinājās interese par muzeja Nacionālo krājumu. Lai apskatītu muzeju vērtības, labs palīgs ir Nacionālais muzeju krājuma kopkatalogs (NMKK). To aktīvi papildināja arī Madonas muzeja speciālisti. Par NMKK nozīmi un lietojamību atgādinājām muzeja sociālajos tīklos un mājaslapā, un, pateicoties šai komunikācijai, interesenti pie muzeja speciālistiem joprojām vēršas ar konkrētiem jautājumiem.

Jaunums ir muzeju izstrādātās mājaslapas, kas aizved uz virtuālo muzeju. To pandēmijas laikā sekmīgi iesāka LNVM, izveidojot e-muzeju *https://emuzejs.lnvm.lv*, tāpat ko līdzīgu paveica Latvijas Nacionālais dabas muzejs.

Pandēmijas radītā situācija veicināja muzeju pievēršanos virtuālo izstāžu veidošanai. Muzeji bija slēgti, arī Madonas muzejs nebija izņēmums, un mūsu izveidotās izstādes tika publicētas un arvien ir skatāmas izveidotajā *Youtube* kontā, sociālajos tīklos un mājaslapā.

Sociālajos tīklos muzeji popularizē krājumu, stāstot par konkrētām priekšmetu grupām. Madonas muzeja *Facebook* statistika apliecina, ka tieši šie ieraksti piedzīvo vislielāko atsaucību, un muzejs tā iegūst atgriezenisko saiti.

Līdz ar digitālo risinājumu pasaulē ienāk arvien vairāk jauninājumu, kas palīdz muzejiem krājumu un piedāvājumu padarīt neparastāku, bet jāatceras, ka, lai radītu kvalitatīvu un tehniski profesionālu piedāvājumu virtuālajā vidē, ir nepieciešams finansējums un specifiskas zināšanas. Latvijas muzejiem, īpaši ar mazu darbinieku skaitu un finansējumu, grūti sacensties ar muzejiem, kuros ar komunikāciju un digitālajiem risinājumiem strādā vairāki cilvēki. Visbiežāk tās ir pašmācības ceļā iegūtas zināšanas vai sadarbība ar speciālistiem ārpus muzeja vides.

— Kā pandēmijas laiks ietekmēs muzeju dažādās darbības politikas nākotnē?

— Pandēmijas laiks pierādīja — muzeji sabiedrībai ir nepieciešami. Līdzās galvenajai muzeju misijai tie veic ļoti būtisku darbu — sniedz sabiedrībai mieru, spēj uzlabot tās mentālo veselību. Amerikā un arī Eiropā to uztver kā nozīmīgu faktoru sabiedrības atveseļošanā. Arī Latvijas muzeji pamazām apjauš, ka ar piedāvātajām aktivitātēm ne tikai spēj sniegt izglītojošu pieredzi, bet arī atveseļot sabiedrību. To apliecina sabiedrības ieinteresētība un vēlme apmeklēt muzejus jau no pirmajām muzeju atvēršanas dienām. Madonas muzejs piedzīvoja patīkamu atkaltikšanos ar apmeklētājiem pilsētas svētku dienā, kad muzeja izstāžu zāļu teritoriju un iekštelpas caurmērā apmeklēja 250 cilvēku.

Lai arī muzeji ir gatavi komunicēt attālinātā formātā, uzskatu, ka muzejam jābūt atvērtam un pieejamam apmeklētājam, tā ir muzeja būtība. Muzejā ir nepieciešami cilvēki, kas novērtē kultūras un mākslas bagātības, un sabiedrībai ir vajadzīgi muzeji, kas sniedz mieru jebkādos apstākļos. Pandēmija ir viesusi izmaiņas muzeju darbu plānošanā, bet tā nemaina muzeja pamatmisiju, tikai papildina to. Pandēmija veicinājusi jaunu muzeju stratēģiju veidošanu, plānu pārskatīšanu un pievēršanos digitālajai stratēģijai. Iespējams, tiks veidota jauna stratēģija — krīzes un riska mazināšanas stratēģija.

— Kāds bijis pārvaldošo institūciju atbalsts ārkārtējās situācijas apstākļos?

— Pandēmija, apmeklētāju, jo īpaši ārvalstu tūristu, zaudēšana neapšaubāmi atstājusi sekas arī Latvijas muzeju nozarē. Ārzemju tūristu neesamība lielākajiem Latvijas muzejiem radīja zaudējumus. Tomēr valsts un pašvaldību muzeji atradās labākā situācijā nekā privātie muzeji, jo pirmajiem ir palīgs un finansētājs — attiecīgais pārvaldītājs — pašvaldība vai valsts. Liels atspaids bija *ķovida* naudas novirzīšana uz Valsts Kultūrkapitāla fonda projektu konkursiem, uz Kultūras ministrijas konkursiem. Muzeji to ļoti aktīvi izmantoja. Īpaši to manījām 2021. gada februārī, kad iesniegto projektu kopsumma krietni pārsniedza pieejamo finansējumu.

EKSPERTA VIEDOKLIS

Saglabāt pašcieņu, nekļūt par izklaides vietu

ALBERTS ROKPELNIS, eksperts un praktiķis:

— Muzeju būtību, muzeja speciālistu misiju neietekmē ne karš, ne bads, ne pandēmija. Mums jāvāc liecības, tās jāsargā un jāspēj komunicēt ar sabiedrību. Pamatlietas nemainās, mainās rīki, risinājumi un sabiedrības vēlme pēc konkrētā muzeju piedāvājuma.

Redzam, ka pa desmitgadēm pamainās nostāja par to, kā muzejam būtu jāstrādā. Kādreiz bija svarīgi visu pēc iespējas plašāk atspoguļot ar dažādiem gadžetiem un skārienekrāniem, tagad, kad jo vairāk esam nonākuši digitālajā, virtuālajā dzīvē, jo nepārprotamāk saprotam, cik svarīgs muzejā ir oriģinālais priekšmets. Nozīmīga ir interaktivitāte un darbošanās ne tikai ar ekrāniem un viedajām ierīcēm, bet vēl svarīgāka ir reālu priekšmetu uzlūkošana, darbošanās ar tiem, salāgojot tehnoloģiju un oriģinālo priekšmetu pielietojumu.

Ja runājam par muzeja mērķiem un ilgtspējīgām veiksmes un panākumu iespējām, lielākā māksla ir tajā, lai muzejs spētu salāgot un sajust savas auditorijas, savu apmeklētāju vajadzības. Neskriet tik ļoti tehnoloģiju, modes vai kādu ļoti ietekmīgu lobiju pavadā, bet skatīties uz to, kas mūsu auditorijai ir nepieciešams. Protams, mēģinot savu auditoriju vienmēr izglītot un paplašināt, kas taču ir viens no muzeja stūrakmeņiem — uzrunāt pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu. Muzejā „dabūt" ne tikai vecmāmiņas ar bērniem, bet arī vidusskolas klašu jauniešus, pusmūža vīriešus utt.

Vēl svarīgi ir nepārvērst muzeju par *tingeltangeli* vai spožu neona gaismu izklaides vietu, bet saglabāt pašcieņu, pētniecisko kvalitāti un vienlaikus jaunajās paaudzēs radīt izpratni, ka arī ļoti nopietnas lietas, smagas, vēsturiski problemātiskas lietas ir iespējams parādīt un izprast, un arī tās var būt ļoti saistošas un interesantas. Visam (kā šobrīd to daudz kur redzam) nav jābūt ar sociālo mediju un sociālo platformu radīto izklaides saturu — ļoti ātri, tieši, īsi un vienlaikus — virspusēji. Var, protams, izmantot arī šādu metodi, bet jāsaprot, kur ir robeža, kad šāda pieeja muzejam ilgtermiņā var nākt tikai par sliktu, var degradēt to.

Dzīve Rūdolfa Blaumaņa memoriālajā muzejā

Viena no skaistākajām Vidzemes augstienes Ērgļu pagasta vietām ir „Braki". Te dzīvojis un radoši darbojies latviešu klasiķis Rūdolfs Blaumanis (1863—1908).

Muzejs „Brakos" dibināts 1959. gadā. Visas ēkas ir restaurētas un veidotas tā, kā tas bija rakstnieka dzīves laikā.

Vai pandēmijas ierobežojumi skāruši „Brakus"? Vai muzejā viesojas apmeklētāji, tiek rīkoti un notiek pasākumi? Kāda ir šābrīža situācija Rūdolfa Blaumaņa „Brakos", vaicāju muzeja vadītājai **Zintai Saulītei**.

— Rūdolfa Blaumaņa memoriālajā muzejā „Braki" šobrīd ir karstākais darba laiks, — uzsvēra vadītāja. — Muzejs ir ļoti labi apmeklēts, galvenokārt tie ir individuālie ceļotāji, ģimenes, pamazām piepulcinās grupas — gan tūrisma firmu, gan iestāžu un privāti organizētās. Muzeja apmeklējums ir bez maksas, izņemot gida pakalpojumu. Pasākumu šogad muzejā ir mazāk, maijā notika Muzeju nakts, taču — klusāka un mierīgāka nekā citus gadus. Jūlija sākumā pavadījām aizsaules ceļos ilggadējo muzeja vadītāju Annu Kuzinu, kas „Brakiem" ir veltījusi vairāk nekā 40 gadu. Joprojām esam atvērti citām organizācijām pasākumu organizēšanā, piemēram, 3. jūlijā notika motosporta kluba „SK Cesvaine" organizētais „Novada Leģendas kausa" 3. posms, kurā bija iekļauti arī „Braki". Atbalstām Ērgļu saieta nama rīkotos pasākumus — Ērgļu svētkos „Braku" un „Meņģeļu" muzeju izzinošajā darbnīcā aicinājām uzzināt daudz ko jaunu par Ērgļu apkārtnes mājām, ezeriem un kopīgi sacerēt veltījuma dzejoli Ērgliem. Saistībā ar pandēmijas ierobežojumiem, kad pašdarbības kolektīvi, arī teātri ilgstoši nevarēja kopīgi darboties, šovasar „Brakos" nenotiek brīvdabas izrādes. Līdz šim katru gadu muzejā bija iespēja noskatīties divas līdz trīs brīvdabas izrādes.

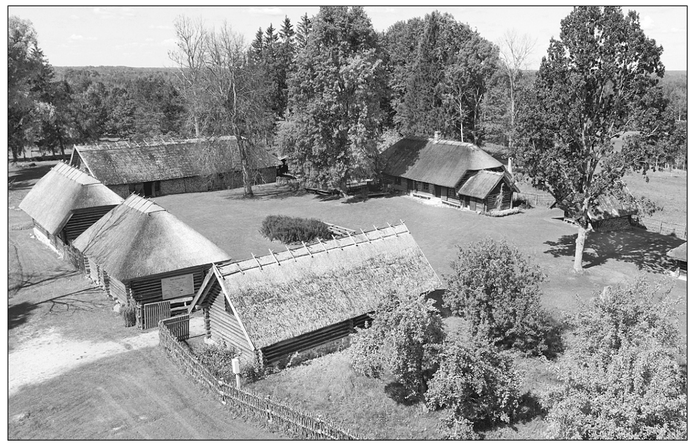

Jautāta par muzeja krājumu, Zinta Saulīte komentēja: — 2020. gadā „Brakos" notika lielas pārmaiņas — tika uzstādīta jaunā biroja ēka un lielākā daļa muzeja krājuma — grāmatu, brošūru, laikrakstu, fotogrāfiju, albumu, rokrakstu — pārvietota uz pagaidu glabātavu Ērgļos, Rīgas ielā 10. Tur strādā muzeja krājuma glabātāja.

Tā kā „Braki" šovasar zaudēja savu ilggadējo balstu — mūžībā tika aizsaukta viedā R. Blaumaņa dzīves un darba zinātāja Anna Kuzina, vaicāju, kas muzejā stājies viņas vietā.

— Anna Kuzina jau ilgstoši slimoja un pamazām bija beigusi darba gaitas „Braku" muzejā, tāpēc 2020. gada 2. septembrī savā komandā pieņēmām jaunu darbinieci — Kristīni Lūsi, — informēja Zinta Saulīte. — Kristīne kādu laiku ir strādājusi Brāļu Jurjānu memoriālajā muzejā „Meņģeļi", un darbs šajā jomā viņai nav svešs. Krājuma glabātājas darbu „Braku" muzejā Kristīne veic ar lielu atbildību, tas viņai sagādā daudz prieka.

Ierunājoties par pandēmijas dziļākiem nospiedumiem R. Blaumaņa „Brakos", Zinta Saulīte atklāja, ka pandēmijas sekas īpaši neizjūt, jo ne mirkli cilvēki nav „Brakus" aizmirsuši — brauc, pastaigājas, sajūsminās par dabas skaistumu, sakoptību: — Šo divu gadu laikā īpaši pieaudzis individuālo apmeklētāju skaits. Vienīgi pavasarī nebija nevienas grupu ekskursijas, nebrauca skolēni, kas parasti muzeju pieskandināja maijā un jūnija sākumā. Pandēmijas laikā īpašu nozīmi pievērsām pētnieciskajam darbam, jau daudzu gadu garumā tiek veikta Ērgļu kultūrvēsturisko vietu izpēte. Arī pārceļoties uz jauno biroja ēku un krājuma glabātavu, daudz darām, lai krājumu sakārtotu, šķirotu.

Pārprasot, vai ārpus muzeja analogā darba notiek auditorijas piesaistīšana, piedāvājot digitālus risinājumus, saņēmu atbildi, ka muzejs rūpējas par sava tēla popularizēšanu, to veicot gan mājaslapā *www.braki.lv*, gan sociālajos tīklos. Kā video raidījums veidots R. Blaumaņa literārās prēmijas 16. konkursa apbalvošanas pasākums. Februārī, kad rakstniekam Jānim Grotam apritēja 120 gadu, sadarbībā ar apvienību „Mana Filmu Studija" savukārt tika izveidots attālinātais pasākums, kurā piedalījās sabiedrībā zināmi cilvēki — literatūrzinātnieks Ilgonis Bērsons, mūziķis Guntars Račs, žurnāliste Līga Blaua un citi. Pavasarī pēc skolotāju lūguma tika sagatavotas ekskursijas *zoom* platformā.

Pakavējoties pie R. Blaumaņa literārās prēmijas konkursa skolu jaunatnei, pārjautāju, vai pandēmijas ierobežojumi ko mainīja dalībnieku skaita ziņā.

— 2020. gada R. Blaumaņa literārās prēmijas konkursā dalībnieku skaits bija pietiekams — 142, — uzsvēra Zinta Saulīte. — Domraksti lielākoties bija radoši un daudzveidīgi, īpaši vidusskolu grupā. Izaicinājums bija apbalvošanu veikt attālināti — kā video raidījumu. Liekas, viss izdevās — interesentiem bija iespēja noslēguma sarīkojumu skatīties sev vēlamā laikā un vietā. Dāvanas laureātiem nosūtījām ar uzticamiem kurjeriem vai pa pastu. Šobrīd ir izsludināts jauns R. Blaumaņa literārās prēmijas konkurss, ar tā nolikumu var iepazīties muzeja mājaslapā.

Sarunas noslēgumā nevarēju nepajautāt par pārmaiņām, ko pēc administratīvi teritoriālās reformas un vēlēšanām nes iekļaušanās Madonas novada pašvaldībā. — Esam pilni tīcības un cerības sadarboties ar jauno pašvaldību, — vēstīja līdzšinējā Ērgļu novada muzeja vadītāja. — Šobrīd īpašas izmaiņas neizjūtam, vienīgi administratīvas, kas saistītas ar dokumentu kārtošanu un pakļautības hierarhiju. Turpinām veikt savus muzejnieku pienākumus darbā ar krājumu, apmeklētājiem un veicam muzeja un R. Blaumaņa popularizēšanu.

Sausnējas muzejā cilvēki iegriežas maz

Sausnējas pagasta muzejs „Līdumi" iekārtots mužas vecajā ēkā, ko vietējie dēvē par „balto māju". Šai mājā 1865. gadā dzimis rakstnieks, pedagogs un tulkotājs Valdemārs Zālītis (Valdis). Ir iekārtota viņa piemiņas istaba. Muzejā skatāmi materiāli par Sausnējas un Liepkalnes pagasta vēsturi, kultūras un sadzīves tradīcijām, Sausnējas ievērojamākajiem cilvēkiem — kultūras un politiskajiem darbiniekiem.

Muzejā iekārtotas etnogrāfisko priekšmetu, mūzikas instrumentu, seno darbarīku ekspozīcijas, pieejama V. Strūves meridiāna loka ģeodēzisko uzmērījumu piemiņas monētas „Sestukalns" kaltuve un interaktīvais stends „Strūves ģeodēziskais loks".

— Strādājam visu laiku, neatkarīgi no tā, vai cilvēki nāk vai nenāk, — „Staram" apliecināja muzeja vadītāja **Ilga Kronīte**. — Ikvienu uzņemam ar prieku, bet teiksīu, ka cilvēki ir palikuši savrupāki, viens no otra vairās. Ar lielām bažām saku, ka saaicināt uz pasākumiem bija grūtības jau pirms pandēmijas, tagad tas ir vēl problemātiskāk. Sporta svētki, citas aktivitātes vasarā Sausnējā notiek, bet attālinātais darbs un distancēšanās darījusi savu. Pirmkārt, laukos cilvēku kļuvis mazāk — jaunie aizplūst un atpakaļ neatnāk, vecie pamazām aiziet uz kapu kalniņu. Milzīgs mīnuss ir fakts, ka pagastā vairs nav skolas. Savulaik uz muzeju regulāri nāca skolēni; no Ērgļu vidusskolas arī kādreiz brauca, bet pandēmija to izjauca. Līdz ierobežojumu laikam uz muzeju brauca skolēni no Rīgas 1. pamatskolas, kas ir rakstnieka Valda darbavieta. Šai skolā rakstnieka biogrāfiju audzēkņi apgūst padziļināti, un skolēni brauca pie mums meklēt materiālus. Tagad tas nobīdījies malā, un nezinu, kā to atgūsim. Krājuma materiāli nav digitalizēti. Sakarā ar administratīvi teritoriālo reformu ir mainījusies priekšniecība, varbūt nonāksim līdz digitalizācijas solim. Nākotne ir milzīgā miglā tīta, nezinām, kā Madonas novadā mūs pieņems. Līdz gada beigām riposim pa to pašu risīti, tālāk tad redzēsim.

Privātajam muzejam klājas ļoti grūti

Pusceļā starp Praulienu un Lubānu, šosejas malā blakus Aiviekstei stāv sens nams no laukakmeņiem — muzejs „Vecais Ceplis".

Jāņa Zābera muzejs viņa dzimtajās mājās tika atklāts 1973. gada 11. augustā — dziedātāja dzimšanas dienā, dažus mēnešus pēc viņa nāves. Piemiņas koncertu līdzās mājai iekārtotajā koncertestrādē noklausījās vairāk nekā trīs tūkstoši klausītāju. Vairākus gadus, pieminot īzcilo mākslinieku, ap viņa dzimšanas dienas laiku viņa tēva mājās tika rīkoti koncerti. Šī tradīcija atsākta aizvadītajā gadā, un arī šogad 22. augustā notiks Jānim Zāberam veltīts piemiņas koncerts.

Muzeja izveidē iniciatīvu savulaik uzņēmās dziedoņa draugs, akadēmiķis Sigizmunds Timšāns kopā ar operteātra koléģi Maiguru Andermani. Pašlaik Jāņa Zābera muzejs ir Zāberu ģimenes privātīpašums, par kuru gādā dziedātāja brāļa Miervalža meita Gunta Brieze.

— Apmeklējums muzejā ir pēc pieteikuma, — vēstīja **Gunta Brieze**. — Diemžēl cilvēku interese ir minimāla — paaudzes ir nomainījušās, Zāberu vairs nepazīst, ieradušās vien dažas ģimenes. Muzejā ir ziedojumu kastītes, būs jādomā par ieejas biļetēm. Zemnieku saimniecību likvidējām, muzejs šobrīd ir pie biedrības „Vecais Ceplis".

Jautāta, kā muzejs izdzīvo, Gunta Brieze atbildēja: — Liekam savus līdzekļus, pļaujam zāli, sedzam braukšanas izdevumus, jo nedzīvojam te. Piesaistot projektu naudu no Lubānas novada pašvaldības, pirms vairākiem gadiem sakārtojām apkārtni — estrādes vietu, tiltiņu, nojumi, tualetes. Šobrīd citam veikumam pietrūkst laika un finanšu. Strādāju Murmastienē, kokapstrādes uzņēmumā, muzejs nedaudz palicis ēnā. Ja viss izdosies, kā domājam, ar to varētu nodarboties meita. Patlaban viņa devusies uz darbu ārzemēs. Kā jauns cilvēks, iespējams, varētu darboties sociālajos tīklos, sabiedrībai par Jāni Zāberu atgādināt citādāk. Pirms desmit gadiem uz muzeju vēl brauca skolēnu klases, tagad viss ir kluss.

Cesvainē pati pils ir kā vērtīgs muzejs

Lai gan saistībā ar remontdarbiem un ēkas atjaunošanu Cesvaines pils apmeklētājiem ir slēgta, pils muzeja krājums nekur nav pazudis un ēkas labajā spārnā gaida savu uznācienu.

Muzeja galvenā darbība ir vākt, saglabāt, pētīt, popularizēt garīgās un materiālās kultūras vērtības par Cesvaines novada vēsturi, pili, Vulfu dzimtu, mužas kompleksu.

— Strādājot Cesvaines pilī vienpadsmito gadu, mana koncepcija vienmēr bijusi tāda, ka pati pils ir muzejs, — „Staram" uzsvēra muzeja vadītāja **Daiga Matroze**. — No pils ārpuses, iekšpuses, no katra akmens. Un muzejs ir viss, kas šo unikālo ēku piepilda ar saturu. Daudzu gadu gaitā esmu veikusi pētījumus par Cesvaines kultūras mantojumu, personībām, pils muzeja krājumā kopumā uzkrātas 4500 vienības. Tie ir gan dokumenti, gleznas, grāmatas, fotogrāfijas un tekstilijas, gan senie priekšmeti. Unikāls ieguvums ir Alberta Vītola grāmatas, ko ne tik sen mums uzticēja filozofijas doktors Dzintars Bušs. Tāpat viss, kas saistīts ar pils atjaunošanu, manis izstrādātajiem un īstenotajiem projektiem. Šai ziņā stratēģija izstrādāta līdz 2027. gadam, un citādi pils restaurācijai Eiropas Savienības finansējumu nemaz nevarēja piesaistīt.

Pandēmijas laiks Cesvaines muzeja darbību nepārtrauca. Vadītāja strādāja ar krājumu un atbildēja uz dažnedažādiem jautājumiem. — E- saziņā vai telefoniski nemitīgi uzturēju kontaktus ar Latvijas cilvēkiem, jo daudzus interesē jautājumi par pils vēsturi un dzimtām, un tas ir nopietns darbs — sagatavot prasītajam atbildes, — apstiprināja Daiga Matroze. — Esmu iedziļinājusies pils atjaunošanas darbā, izstrādājusi un iesniegusi vairākus projektus, darāmais šai jomā turpinās. Kad apmeklētāji nevar ierasties klātienē, vairāk laika paliek šādai nodarbei.

Atvērumu sagatavoja INESE ELSIŅA
Izmantoti AGRA VECKALNIŅA foto

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
MAF Mediju atbalsta fonds
Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem